

УДК 371.134:811(07)

Яна Фабрична

ЗМІСТ ПРЕДМЕТУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПИСЬМОВОГО ДВОСТОРОННЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

У статті представлені результати відбору змісту предмету навчання майбутніх викладачів іноземних мов професійно орієнтованого письмового двостороннього перекладу. Спираючись на дослідження, у яких започатковано розв'язання проблеми відбору змісту предмету професійно орієнтованого навчання іноземних мов і письмового перекладу студентів мовних спеціальностей, автор статті визначає зміст предмету відповідного навчання, який представлений у сукупності комунікативного та тематичного мінімумів. Комунікативний мінімум включає сфери спілкування, типові навчально-комунікативні ситуації, соціальні ролі, предмет, комунікативні завдання та комунікативні наміри спілкування в процесі професійно орієнтованого письмового двостороннього перекладу. До складу тематичного мінімуму входять комплексні теми, підтеми та проблемно-тематичні комплекси.

***Ключові слова:** зміст предмету навчання, майбутні викладачі іноземних мов, професійно орієнтований письмовий двосторонній переклад, комунікативний мінімум, тематичний мінімум.*

Ефективність навчання майбутніх викладачів іноземних мов (ІМ) професійно орієнтованого письмового двостороннього перекладу (ПДП) залежить від того, яким чином вирішено питання відбору змісту предмету відповідного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми відбору змісту предмету професійно орієнтованого навчання студентів мовних спеціальностей іноземних мов [1; 2; 7] і письмового перекладу [3; 5], дозволяє стверджувати, що за останні десятиріччя науковцями запропоновано [7, с. 156–157] та вдосконалено [1, с. 112] схему відбору змісту предмету навчання, визначено складові комунікативного, тематичного та мовного мінімумів [2], розглянуто процедуру відбору комунікативного, тематичного та мовного мінімумів для навчання майбутніх філологів ПДП комерційних листів [5]. Проте, питання змісту предмету навчання майбутніх викладачів ІМ професійно орієнтованого ПДП залишається не вирішеним.

Враховуючи актуальність проблеми та відсутність досліджень із зазначеного питання, ставимо за мету статті представити результати відбору комунікативного та тематичного мінімумів для навчання майбутніх викладачів ІМ професійно орієнтованого ПДП.

Розпочнемо з комунікативного мінімуму, який включає сфери

спілкування, типові навчально-комунікативні ситуації, соціальні ролі, предмет, комунікативні завдання та комунікативні наміри спілкування в процесі професійно орієнтованого ПДП.

Розглянемо *сфери спілкування* та встановимо ті, в яких майбутній викладач ІМ у якості перекладача текстів з методики навчання ІМ матиме потребу, буде готовий чи змушений діяти. Орієнтуючись на вимоги чинної Програми [6, с. 9–15], вважаємо, що студенти повинні вміти орієнтуватися і реалізовувати свої комунікативні наміри у сферах спілкування, визначених ЗЄР: особистісній, суспільній, освітній та професійній. Керуючись мотиваційним значенням вибору сфери, яке полягає у відповідності сьогоднішнім інтересам та корисністю у майбутньому [4, с. 45], основними сферами спілкування для навчання майбутніх викладачів ІМ професійно орієнтованого перекладу обираємо професійну та освітню. **Професійна** сфера спілкування майбутніх викладачів ІМ у якості перекладачів текстів з методики навчання ІМ розглядається нами у зв'язку з контекстом сфери *діяльності професійних перекладачів*, що передбачає виконання посадових чи професійних обов'язків (в цій сфері спілкування перекладач текстів з методики навчання ІМ виступає безпосереднім учасником) та сфери *науково-методичної діяльності*, що передбачає забезпечення міжкультурної комунікації у сфері методики навчання ІМ, в якій перекладач виступає опосередкованим учасником. **Освітня** сфера пов'язана з навчальним/тренувальним контекстом, мета якого – оволодіння суб'єктом навчання специфічними знаннями або вміннями в межах організованого навчального процесу [4, с. 15–45]. Зазначимо, що для викладачів ІМ освітня і професійна сфери спілкування (у контексті науково-методичної діяльності) значною мірою співпадають [4, с. 45].

У реальному спілкуванні в кожній сфері діяльності виникають різні ситуації. Орієнтуючись на результати досліджень перекладацької діяльності [3; 5; 9–11], розглянемо та, відповідно, встановимо ситуації, які будуть потрібні майбутнім перекладачам текстів з методики навчання ІМ, до яких вони мають бути готовим, в яких повинні вміти діяти. Зауважимо, що діяльність перекладача обумовлена ситуацією спілкування з роботодавцем, замовником перекладу та ситуацією, в якій перекладач здійснює переклад. Ситуація спілкування із замовником перекладу передбачає комунікативний акт, в результаті якого перекладач отримує текст оригіналу (ТО), який необхідно перекласти, необхідну інформацію щодо автора й адресата повідомлення, термінів виконання перекладу тощо. Це, в свою чергу, визначає ситуацію створення перекладу. Серед типових умов виконання перекладу слідом за В. Н. Комісаровим, Л. К. Латишевим, Г. Е. Мірамом, Т. Д. Пасічник виділяємо ті, в яких переклад здійснюється: терміново/не терміново, повно/скорочено, індивідуально/у команді. Дослідники перекладу наголошують, що для успішного розуміння й перекладу повідомлення перекладач повинен враховувати фактори комунікативної ситуації, в якій створювалось повідомлення та фактори комунікативної ситуації, в якій буде використовуватися перекладений текст.

Отже, з метою моделювання реального спілкування в умовах навчання, відбираємо релевантні професійній діяльності перекладача текстів з методики навчання ІМ такі *навчально-комунікативні ситуації*: 1) ситуації спілкування з роботодавцем, замовником перекладу на етапі отримання ТО та на етапі здачі тексту перекладу (ТП); 2) ситуації створення перекладу відповідно до умов виконання; 3) ситуації спілкування, в яких створюються жанри методичного дискурсу; 4) ситуації спілкування, в яких будуть використовуватися перекладені тексти.

Навчально-комунікативні ситуації передбачають визначення соціальних ролей, предмету та комунікативних завдань спілкування.

Спираючись на результати аналізу роботи перекладачів, які виконують ПП [5] і результати власного дослідження аспектів професійної діяльності перекладачів, виділяємо такі *соціальні ролі*: 1) штатний перекладач, який працює індивідуально; 2) штатний перекладач, який працює в команді; 3) перекладач-редактор; 4) перекладач-коректор; 5) менеджер проектів у сфері перекладів; 6) директор у сфері перекладів; 7) позаштатний перекладач (фрілансер).

Предмет спілкування в процесі ПП текстів з методики навчання ІМ впливає з предмету міжкультурного спілкування в галузі методики навчання ІМ: організація та участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, ведення наукової кореспонденції, написання наукових звітів, доповідей, тез, статей, організація навчального процесу тощо.

До *комунікативних завдань* відповідного спілкування відносимо переклад текстів з методики навчання ІМ, в яких відображений предмет міжкультурної комунікації в галузі методики навчання ІМ, а саме переклад текстів професійно-практичного та науково-теоретичного стилів [8].

Комунікативним наміром перекладача текстів з методики навчання ІМ виступає відтворення у ТП комунікативних намірів автора ТО, таких як: інформування про результати свого раціонального мислення з метою змінити уявлення про ті чи інші явища та відношення до них; визначення проблемної ситуації та виокремлення предмету дослідження; обґрунтування вибору методів та матеріалу дослідження; виклад результатів спостережень або експерименту; експертна оцінка проведеного дослідження; виклад отриманих результатів у формі, яка є доступною для спеціалістів та неспеціалістів; встановлення й розвиток контактів з представниками іншомовного професійного середовища, викликане потребами спільної професійної діяльності та спрямоване на обмін інформацією й вирішення виробничих завдань.

Визначивши зміст комунікативного мінімуму навчання майбутніх викладачів ІМ професійно орієнтованого ПДП, розглянемо складові *тематичного мінімуму*, до якого включаємо комплексні теми, підтеми та проблемно-тематичні комплекси.

Моделювання у навчальному процесі типових ситуацій реального спілкування зумовлено межами певної тематики. В процесі відбору *комплексних тем* ми керувалися тематикою, визначеною чинною

Програмою [6]. Отже, відбір тематичного мінімуму зумовлюється такими темами: 1) «Research Issues in Linguistics, Literary and Educational Studies»; 2) «Cross-Cultural Studies»; 3) «Learning and Teaching Styles»; 4) «New Information Technologies in Personal and Professional Development»; 5) «Materials: Evaluation, Selection, Adaptation, Design».

Враховуючи принципи посильності, доступності та відповідності комунікативним потребам тих, хто навчається [2], вважаємо за доцільне мінімізувати обсяг тем, виокремивши такі *підтеми*: 1) «Intercultural Learning», «Exploratory Practice», «Classroom Observation» (в межах «Research Issues in Linguistics, Literary and Educational Studies»); 2) «Motivation and Values among Ukrainian / English Students» (в межах «Cross-Cultural Studies»); 3) «Learning Strategies: Encouraging Learner Independence», «Managing an EL Classroom», «Tailoring an EL Classroom» (в межах «Learning and Teaching Styles»); 4) «The Role of Internet in Personal and Professional Development» (в межах «New Information Technologies in Personal and Professional Development»); 5) «Teachers' Interpretations of Language Teaching Materials», «Designing Teaching Materials for Teacher Self-Development» (в межах «Materials: Evaluation, Selection, Adaptation, Design»).

Проблемно-тематичний комплекс представляє конкретну проблему або проблемне питання, що виникає під час діалогу культур у конкретній ситуації спілкування [2, с. 51]. Спираючись на виділені нами сфери спілкування, теми, підтеми та класифікацію проблемно-тематичних комплексів, запропоновану Н. Ф. Бориско, ми обрали професійно-специфічні до яких відносимо: 1) організація та участь у міжнародній конференції з питань методики навчання ІМ (оголошення про терміни й умови проведення конференції, надсилання учасникам конференції та розміщення на сайті запрошень, інформаційних листів, вимог до публікацій, складання програми конференції, планування роботи пленарних засідань, секцій, семінарів, круглих столів, культурної програми тощо з боку організаторів/надсилання публікації, участь у конференції, підготовка доповідей, вивчення матеріалів конференції тощо з боку учасників); 2) науково-методична робота (підготовка та публікація наукових статей, посібників, підручників, дипломних робіт, дисертацій, монографій, написання рецензій, авторефератів, анотацій); 3) організація навчального процесу (розробка, підготовка та проведення лекційних і практичних занять, підготовка та проведення педагогічної та науково-асистентської практики, розробка навчальних матеріалів тощо); 4) професійний розвиток (ознайомлення з новими досягненнями і науковими надбаннями в галузі методики навчання ІМіК, відвідування курсів підвищення кваліфікації, стажування, взаємовідвідування лекційних і практичних занять); 5) використання засобів інформаційних технологій у професійній діяльності (користування ресурсами мережі Інтернет, комп'ютерними програмами, створення освітніх сайтів, веб-квестів тощо).

Таким чином, в межах статті ми представили результати відбору змісту предмету навчання майбутніх викладачів ІМ професійно орієнто-

ваного ПДП у комунікативному та тематичному мінімумах. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у створенні комплексів вправ для навчання майбутніх викладачів ІМ професійно орієнтованого ПДП на основі визначеного змісту предмету відповідного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бориско Н. Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения) : монография / Наталия Федоровна Бориско. – К., 1999. – 268 с.
2. Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Бориско Наталия Федоровна. – К., 2000. – 508 с.
3. Гавриленко Н. Н. Обучение переводу в сфере профессиональной коммуникации : монография / Н. Н. Гавриленко. – М. : РУДН, 2008. – 175 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання доктор пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Пасічник Т. Д. Методика навчання майбутніх філологів писемного двостороннього перекладу комерційних листів : дис. ... кандидат пед. наук : 13.00.02 / Пасічник Тетяна Дмитрівна. – К., 2011. – 300 с.
6. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : проект / С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін. – К. : Київ. держ. лінгв. ун-т та ін., 2001. – 245 с.
7. Скалкин В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи / В. Л. Скалкин. – М. : Рус. яз., 1981. – 248 с.
8. Фабрична Я. Г. Жанрові різновиди і класифікація текстів з методики викладання іноземних мов і культур / Я. Г. Фабрична // Матеріали III міжнародної наукової конференції «Сучасні напрями викладання гуманітарних дисциплін в середніх та вищих навчальних закладах: мова, література, історія», 23–24 квітня 2013 року., Горлівка. – Горлівка : Видавництво ПП «Колегія», 2013. – С. 143–148.
9. Draft European Standard «Translation services – Service requirements» [Electronic resource]. – Brussels, 2006. – 17 с. – URL : <http://www.statsaut-translator.no/files/standard-15038-final-draft-en.pdf>
10. EMT expert group Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication [Electronic resource] / expert group European Master's in Translation – Brussels, 2009. – URL : <http://ec.europa.eu/dgs/translation>
11. National Occupational Standards in Translation [Electronic resource]. – London : CILT, National Centre for Languages, 2007. – URL : www.ukrstandards.org.uk